

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра цивільно-правових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

23.03.2021

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ»**

міног/вибіркова

для підготовки здобувачів III освітньо-наукового рівня вищої освіти

ступеня доктора філософії

галузь знань (08) «Право»

за спеціальністю (081) «Право»

освітньо-наукова програма ВК 01

за денною та заочною формами навчання

мова навчання – українська

форма підсумкового контролю – екзамен

Київ – 2021 рік

Розробники:

Ірина БОРОВСЬКА – доцент кафедри, кандидат юридичних наук;

Наталія БЛЯНСЬКА – професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент;

Леся ШАПОВАЛ – доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін
Протокол від 18.02.2021 року, № 14

Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
полковник поліції

Валентина МИРОНЕНКО

Схвалено науково-методичною радою НАВС
Протокол від 22.03.2021 року, № 6.

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЄВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20 __/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № __

Завідувач кафедри

Валентина МИРОНЕНКО

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

Робоча програма переглянута на 20 __/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № __

Завідувач кафедри

Валентина МИРОНЕНКО

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

Робоча програма переглянута на 20 __/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № __

Завідувач кафедри

Валентина МИРОНЕНКО

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальнотеоретичні проблеми здійснення та захисту цивільних прав та інтересів, які відображають основні концепції науки цивільного та цивільного процесуального права, а також тенденції розвитку досліджень у зазначених сферах в Україні та на міжнародному рівні. Розгляд дискусійних питань і проблем, а також висвітлення теоретичних і практичних аспектів захисту цивільних прав та інтересів в рамках вивчення відповідної навчальної дисципліни сприятиме розвитку наукових досліджень у галузі цивільного права і цивільного процесу та вирішенню проблем, які виникають у правозастосовній діяльності щодо ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми захисту цивільних прав та інтересів» є набуття здобувачами III освітньо-наукового рівня вищої освіти ступеня доктор філософії здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та (або) дослідницько-інноваційної діяльності, а також усвідомлення важливості вдосконалення інституту захисту цивільних прав та інтересів. Висвітлення загальнотеоретичних проблем захисту цивільних прав та інтересів, у межах вивчення відповідної навчальної дисципліни, в подальшому вплине на здатність здобувачів вищої освіти вироблення власної моделі правового регулювання захисту цивільних прав та інтересів, а також вироблення ними наукових підходів у зазначеній сфері.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Актуальні проблеми захисту цивільних прав та інтересів» є формування у здобувачів вищої освіти системи науково-теоретичних та практичних знань, ознайомлення з основними положеннями чинного цивільного та цивільного процесуального законодавства України та тенденціями його розвитку, розкриття змісту основних категорій та інститутів цивільного права і цивільного процесу, вироблення уміння правильного тлумачення та застосування норм законодавства при вирішенні системних проблем у професійній діяльності, формування системоутворювальних знань для вироблення прогресивних ідей у вказаній сфері.

Пререквізити:

теорія держави і права, логіка, психологія, конституційне право, кримінальне право та процес, цивільне право, актуальні питання українського права та державотворення, українська наукова мова актуальні проблеми філософії права, порівняльне правознавство, методологія юридичної науки

Постреквізити

цивільне право та процес: доктринальні та практичні проблеми актуальні питання інформаційного права, педагогіка вищої школи, організація та методологія наукової діяльності, актуальні проблеми філософії, актуальні проблеми сімейного права, сучасні світові правові процеси, Modern aspects of human rights: European standard

Компетентності відповідно до III освітньо-наукового рівня вищої освіти ступеня доктор філософії зі спеціальності 081 «Право»

<p align="center">Інтегральна компетентність</p>	<p>Здатність генерувати нові ідеї та пропозиції, розв'язувати комплексні проблеми, приймати організаційно-управлінські рішення у сфері професійної та/або дослідницько-інноваційної юридичної діяльності, застосовувати методологічний інструментарій наукової та педагогічної діяльності, а також здійснювати власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну для переосмислення наявних і формування нових цілісних правових знань і практичне значення для вдосконалення національної правової системи в умовах європейського та євроатлантичного курсу України.</p>
<p align="center">Загальні компетентності</p>	<p>ЗК 1. Здатність створювати, висловлювати чи реалізовувати нові ідеї, методи і технології шляхом критичного та інноваційного мислення з урахуванням впливу раціональних та ірраціональних, об'єктивних і суб'єктивних факторів, а також можливих варіантів розвитку подій.</p> <p>ЗК 2. Здатність вирішувати проблеми, досягаючи поставленої мети (цілей), через осмислення та розуміння змісту проблемної ситуації, її формулювання, планування та розв'язання, а також моніторинг одержаних результатів.</p> <p>ЗК 3. Здатність до співпраці, командної роботи, поваги до думок і вчинків інших людей, адекватного сприйняття зауважень і пропозицій стосовно власної діяльності, конструктивного вирішення конфліктів, ефективного лідерства, прагнення досягти компромісу під час прийняття рішень, а також вміння підтримувати партнерські відносини.</p> <p>ЗК 4. Здатність адаптуватися до змін у психологічному опосередкуванні соціальних процесів, спроможність до саморегуляції, самоконтролю, стійкості та емпатії, реалізації ефективної стратегії і тактики управління особистими емоціями та поведінкою.</p> <p>ЗК 5. Здатність пізнати й сприйняти позитивний зарубіжний досвід з урахування поваги до різноманітностей, активної толерантності, полілогу культур і плюралізму проявів і вимірів суспільної дійсності, а також на засадах збереження та розвитку національної своєрідності.</p> <p>ЗК 6. Здатність знаходити, перевіряти та систематизувати інформацію, використовувати різні види джерел останньої, переконливо формулювати в усній і письмовій формах аргументи відповідно до контексту певного дискурсу.</p> <p>ЗК 7. Здатність ефективно використовувати державну, рідну та іноземні мови в певних соціальних і культурних контекстах, розширювати словниковий запас, знання функціональної граматики різних мов та усвідомлювати основні види словесної комунікації з урахуванням культурного різноманіття, поваги до індивідуальних мовних особливостей кожної людини.</p>

	<p>ЗК 8. Здатність застосовувати логіко-математичне та просторове мислення для пояснення і вирішення суспільних проблем шляхом використання логічних правил і законів, статистичних даних, графіків, моделей, діаграм, проведення експериментів.</p> <p>ЗК 9. Здатність використовувати сучасні цифрові технології для розвитку творчості, соціальної інтеграції, співпраці з іншими людьми, задоволення приватних і публічних інтересів через взаємодію з програмним забезпеченням, електронними пристроями та штучним інтелектом.</p> <p>ЗК 10. Здатність діяти та працювати як відповідальний громадянин та брати активну участь у соціальному житті з урахуванням принципів і норм, пов'язаних з людиною, групою, організацією, суспільством, економікою, політикою та культурою, усвідомлювати цілі та ідей сталого розвитку, зокрема щодо запобігання негативним екологічним змінам на глобальному рівні.</p> <p>ЗК 11. Здатність проводити наукові дослідження та усвідомлювати соціальну відповідальність за вплив їхніх результатів на прогресивний поступ суспільства, а також урахувати під час підготовки особистої кваліфікаційної наукової праці вимоги академічної доброчесності.</p> <p>ЗК 12. Здатність усвідомлювати різноманітності та культурні особливості різних суспільств і народів, бути відкритим до культурного самовираження, поважати його, а також дотримуватися етичних норм і бути відповідальним стосовно творчої та інтелектуальної власності.</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<p>СК 1. Здатність до комплексного аналізу та розв'язання актуальних філософсько-методологічних і філософсько-правових проблем та їх осмислення в контексті різних типів праворозуміння й розвитку сучасної юридичної науки та практики, а також правоохоронної діяльності.</p> <p>СК 2. Здатність обробляти, аналізувати та контекстуалізувати значні обсяги наукової інформації з різних джерел, інтерпретувати результати наукових досліджень іноземною мовою, презентувати і доводити результати наукового пошуку з проблем права іноземною мовою, спілкуватися у професійному середовищі та з представниками інших професійних груп у національному та міжнародному контекстах.</p> <p>СК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в освітньому процесі й науково-дослідній діяльності, а також ефективно реалізовувати інформаційне право та прогнозувати напрями розвитку вітчизняної державної інформаційної політики в умовах розбудови інформаційного суспільства в Україні.</p> <p>СК 4. Здатність досліджувати проблеми у правовій сфері на основі наукової методології з дотриманням принципів академічної доброчесності, оцінювати та вирішувати питання педагогічної діяльності з урахуванням</p>

стандартів професійної етики та соціальної відповідальності.

СК 5. Здатність аналізувати, зіставляти та узагальнювати інформацію з огляду на різні наукові погляди, інтерпретувати отримані результати наукової діяльності правової та суміжних з нею галузей знань засобами державної мови, володіти культурою усного та писемного мовлення через розуміння природи наукової мови, а також застосування її у процесі наукової та фахової комунікації в аспекті різножанрової інтерпретації.

СК 6. Здатність кваліфіковано аналізувати особливості реалізації норм приватного права в різних сферах суспільної дійсності, оцінювати вітчизняне цивільне та пов'язані з ним інші галузі законодавства на предмет відповідності принципам і нормам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.

СК 7. Здатність осмислити та зрозуміти глобальні світові процеси у правовому житті суспільства, що відбуваються на міжнародному і регіональних рівнях, та їх вплив на модернізацію національної правової системи України за допомогою сучасної методології юридичної науки.

СК 8. Здатність визначати та оперувати психологічними особливостями феноменів правової дійсності, застосовувати адекватні методи спонукання правослухняної поведінки, розробляти та впроваджувати профілактичні заходи стосовно формування та прояву девіацій розвитку особистості.

СК 10. Здатність інтегрувати інформацію щодо сучасного стану та особливостей формування та використання публічних фінансів, тенденцій розвитку їх правового забезпечення, специфіки імплементації міжнародних стандартів у сфері фінансової діяльності держави.

СК 14. Здатність розуміти механізм правового регулювання судово-експертної діяльності, моделювати варіанти призначення судових експертиз, використовуючи їх сучасні можливості, а також фахово оцінювати обґрунтованість, повноту, достовірність і допустимість висновку експерта.

СК 15. Здатність виявляти, аналізувати, професійно пояснювати та обґрунтовувати причинно-наслідкові зв'язки між правовими явищами, подіями, об'єктами і процесами та досліджувати закономірності їх розвитку й перебігу з використанням інноваційних підходів і технологій.

СК 17. Здатність формувати системні теоретичні та емпіричні знання у сфері розвитку державно-правових явищ і процесів, кваліфіковано проводити наукові дослідження в галузі теорії та історії держави і права, здійснювати історико-теоретичне тлумачення правових пам'яток і чинних правових актів, надавати рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства.

	<p>СК 18. Здатність пізнати правові явища та процеси в різних державах і культурах світу, особливості порівняльно-правового аналізу окремих об'єктів порівняльного правознавства, засвоїти наукові відомості про якісні характеристики зарубіжного права та можливості їх використання у вітчизняній юридичній практиці.</p> <p>СК 19. Здатність аналізувати нагальні проблеми сучасного публічного права, оцінювати вітчизняне конституційне та пов'язані з ним інші галузі законодавства на предмет відповідності міжнародним і європейським стандартам.</p> <p>СК 20. Здатність і готовність до аналізу освітньої політики, вирішення педагогічних проблем у професійній діяльності та підвищення рівня педагогічної культури.</p>
--	---

Здобувачі вищої освіти III освітньо-наукового рівня вищої освіти ступеня доктор філософії зі спеціальності 081 «Право» повинні продемонструвати такі результати навчання:

ПРН 1. Розуміти та використовувати філософсько-методологічні підвалини сучасної науки, зокрема юридичної, інтегративне праворозуміння і філософсько-правову методологію під час реалізації права, наукового пошуку та організації самостійної науково-дослідної роботи.

ПРН 2. Кваліфіковано відображати результати науково-педагогічної діяльності в публікаціях у фахових вітчизняних і закордонних виданнях, у тому числі таких, що входять до міжнародних наукометричних баз, професійно презентувати їх на вітчизняних і міжнародних наукових конференціях, семінарах, а також мати досвід практичного використання іноземної мови в науково-педагогічній діяльності.

ПРН 3. Ефективно використовувати інформаційні та комунікаційні технології в освітньому процесі й науково-дослідній діяльності, а також реалізовувати інформаційне право та прогнозувати напрями формування вітчизняної державної інформаційної політики в умовах розбудови інформаційного суспільства в Україні.

ПРН 4. Розуміти особливості організації науково-дослідної діяльності з актуальних проблем правової теорії та юридичної практики, психолого-педагогічні закономірності професійного навчання та виховання здобувачів вищої освіти відповідно до державних стандартів, застосовувати наукову методологію та захищати результати науково-дослідної діяльності у встановленому порядку.

ПРН 5. Уміти спілкуватися державною мовою у професійній і науковій діяльності з огляду на види, жанри та засоби української наукової мови (в усній і писемній формах), а також монологічне, діалогічне та полілогічне мовлення, застосовувати знання української наукової мови для забезпечення ефективної професійної комунікації, а також володіти культурою мови та мовним етикетом.

ПРН 6. Здійснювати ефективне забезпечення прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави як на національному рівні, так і у міжнародно-правових відносинах, розуміти особливості функціонування механізму приватноправового регулювання та обґрунтовувати пропозиції щодо його вдосконалення.

ПРН 7. Характеризувати сутність, стан і можливі вектори розвитку глобальних світових правових процесів, що відбуваються на міжнародному і регіональних рівнях, та їх вплив на вдосконалення національної правової системи України за допомогою гносеологічного потенціалу сучасної методології юридичної науки.

ПРН 8. Використовувати психолого-юридичні засоби і прийоми в управлінні людьми, розумінні різних особливостей і проявів правової поведінки, правосвідомості та соціалізації особистості.

ПРН 9. Планувати та здійснювати науково-теоретичні та прикладні дослідження з публічного управління та адміністрування і суміжних адміністративно-правових напрямів з використанням сучасної методології, а також визначати перспективні напрями розвитку механізму адміністративно-правового регулювання.

ПРН 14. Демонструвати навички застосування теоретичних знань для вибору судової експертизи, аналізувати можливості судових експертиз для доказування у справі, визначати можливість застосування висновку експерта у правозастосовній діяльності.

ПРН 15. Розкривати загальні та специфічні закономірності існування правових явищ та їх відображення в об'єктивній дійсності на підставі інноваційних підходів і технологій з метою використання у професійній, науковій і науково-педагогічній діяльності.

ПРН 16. Критично оцінювати нормативно-правове забезпечення правоохоронної діяльності, розробляти пропозиції щодо його вдосконалення, а також використовувати навички здійснення оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах.

ПРН 17. Виявляти системний науковий світогляд і потенціал до креативного мислення, мати здатність встановлювати загальні закономірності й тенденції розвитку історико-правових явищ і процесів, демонструвати самостійне мислення, достатнє для наукових досліджень у галузі теорії та історії держави і права, здійснювати викладання історико-правових і теоретико-правових дисципліни на високому науковому й методичному рівнях.

ПРН 18. Здійснювати аналіз національних правових систем окремих країн світу, їх типологізацію, а також юридичні наукові дослідження в контексті сучасного плюралізму правових реальностей на основі порівняльно-правового методу, усвідомлювати витоки, генезис і сучасний стан функціонування юридичних явищ і процесів у зарубіжних правових системах і виявляти тенденції їх розвитку з метою запозичення позитивного правового досвіду у вітчизняну юридичну практику.

ПРН 19. Критично оцінювати сучасний стан правового регулювання публічно-правових відносин, висловлювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення конституційного та пов'язаних з ним інших галузей законодавства України, використовувати отримані навички в науково-педагогічній і професійній правозастосовній діяльності.

ПРН 20. Розуміти психолого-педагогічні закономірності професійного навчання та виховання здобувачів вищої освіти відповідно до державних стандартів й шляхи вдосконалення рівня власної кваліфікації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- загальнотеоретичні положення захисту прав та інтересів
- форми захисту цивільних прав та інтересів
- способи захисту цивільних прав та інтересів
- особливості застосування цивільно-правових способів захисту цивільних прав та інтересів
- сутність позовного провадження та особливості захисту цивільних прав та інтересів у порядку позовного провадження
- особливості захисту цивільних прав та інтересів у порядку окремого провадження
- специфіку захисту прав та інтересів у наказному провадженні

вміти:

- самостійно аналізувати положення цивільного та цивільного процесуального законодавства

- визначати проблемні аспекти захисту цивільних прав та інтересів;
- володіти навичками практичного застосування механізмів і способів захисту цивільних прав та інтересів:
 - використовувати теоретичні положення цивільного та цивільного процесуального права для вирішення професійних завдань;
 - орієнтуватися в системі цивільного та цивільного процесуального законодавства та в судовій практиці щодо розгляду цивільних справ;
 - тлумачити чинне цивільне та цивільне процесуальне законодавство та правильно його застосовувати для захисту цивільного права та інтересів.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання (д/б та ксф)	заочна форма навчання (д/б та ксф)
	Рік підготовки	
	2	2
Загальна кількість годин – 180 (для денної форми навчання) Загальна кількість годин – 180 (для заочної форми навчання)	Семестр	
	4	4
	Лекції	
	6 год.	
	Семінарські	
	24 год.	
	Практичні	
	30 год.	
	Самостійна робота	
	120 год.	
	Вид контролю	
	екзамен	

3. Структура залікового кредиту (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	денна форма					заочна форма					
	всього	у тому числі				всього	у тому числі				
		л	сем.	п	с. р.		л	сем.	п	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Тема 1. Здійснення та захист цивільних прав та інтересів: загальнотеоретичні проблеми	38	2	6	4	26	34	2	2		30	
Тема 2. Форми та способи захисту цивільних прав та інтересів	32	2	4	4	22	32			2	30	
Тема 3. Особливості застосування цивільно-правових способів захисту цивільних прав та інтересів	24		2	6	16	36			2	34	
Тема 4. Захист цивільних прав та інтересів у порядку позовного провадження	52	2	8	10	32	39		2	2	35	
Тема 5. Захист цивільних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства	34		4	6	24	39		2	2	35	
		екзамен						екзамен			
Усього годин	180	6	24	30	120	180	2	6	8	164	

4. Плани семінарських та практичних занять

4.1. Плани семінарських занять

Тема 1. Здійснення та захист цивільних прав та інтересів: загальнотеоретичні проблеми

Навчальний час – 6 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття здійснення цивільних прав та інтересів. Загальнотеоретичні питання та проблеми здійснення цивільних прав та інтересів
2. Нормативний вплив на вибір способу здійснення суб'єктивного цивільного права.
3. Межі здійснення цивільних прав.
4. Охорона суб'єктивних цивільних прав.
5. Захист суб'єктивних цивільних прав. Юридична природа права на захист.
6. Поняття категорії інтерес у приватному праві.
7. Захист цивільних інтересів.
8. Захист цивільних прав та інтересів Європейським судом з прав людини, практика застосування положень Суду при розгляді цивільних справ.
9. Право людини на доступ до правосуддя та його реалізація в цивільному процесуальному праві України.

Тема 2. Форми та способи захисту цивільних прав та інтересів

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Охорона і захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів, юридична природа, право на захист.
2. Категорія інтерес в приватному праві, захист охоронюваних законом інтересів в приватному праві.
3. Форми захисту цивільних прав та інтересів.
4. Ознаки самозахисту цивільних прав.
5. Підстави для захисту цивільних прав та інтересів.
6. Способи захисту цивільних прав та інтересів.
7. Захист прав Європейським судом з прав людини.
8. Захист прав третіх осіб.

Тема 3. Особливості застосування цивільно-правових способів захисту цивільних прав та інтересів

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Порядок, в якому можуть застосовуватись способи захисту цивільних прав та інтересів.
2. Особливості визнання правочину недійсним.
3. Припинення дії, яка порушує право, як один із способів захисту цивільних прав та інтересів.
4. Відшкодування збитків та моральної (немайнової) шкоди як способи захисту цивільних прав та інтересів.

Тема 4. Захист цивільних прав та інтересів у порядку позовного провадження

Навчальний час – 8 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття позовного провадження. Позов як засіб захисту права та інтересу.
2. Види позовів.

3. Підстави і види забезпечення позову.
4. Поняття позовної заяви, її зміст і форма.
5. Залишення позовної заяви без руху, повернення заяви, відмова у відкритті провадження у справі.
6. Відкриття провадження у справі.
7. Підготовче провадження.
8. Відзив, заперечення та зустрічний позов.
9. Підготовче засідання та порядок його проведення. Судові рішення у підготовчому засіданні.
10. Порядок призначення та проведення врегулювання спору за участю судді.
11. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду.
12. Особливості позовного провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування.

Тема 5. Захист цивільних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства

Навчальний час – – 4 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття непозовного цивільного судочинства.
2. Поняття окремого провадження. Проблемні питання захисту прав та інтересів в цивільних справах в порядку окремого провадження.
3. Види справ, що розглядаються в порядку окремого провадження. Порядок розгляду справ окремого провадження.
4. Поняття наказного провадження. Суть та значення наказного провадження.
5. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ. Проблемні питання в справах наказного провадження.
6. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу. Зміст судового наказу.
7. Розгляд заяви про скасування судового наказу.

4.2. Завдання для практичних занять¹

Загальні методичні поради:

Здобувачам вищої освіти в робочих зошитах пропонується розглянути та вирішити практичні ситуації та виконати завдання. Оформлення повинно містити розгорнуту обґрунтовану відповідь з обов'язковим посиланням на нормативно-правові джерела.

Перевіряється викладачем під час проведення практичних занять.

Тема 1. Здійснення та захист цивільних прав та інтересів: загальнотеоретичні проблеми

Навчальний час – 4 год.

Завдання для підгрупи 1:

Відповісти на поставлені питання:

¹У запропонованих нижче завданнях частково використані задачі із збірника: Практикум з цивільного процесу України : Навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. За заг. Ред. Н. В. Василюк, Ю. Д. Притики. Київ: ВД «Дакор», 2018. 332 с.

1. Охарактеризуйте норми Конституції України, які опосередковано регулюють цивільно-правові відносини.
2. Назвіть проблемні питання доступності судового захисту в цивільному судочинстві.
3. Перерахуйте стадії цивільного судочинства та охарактеризуйте їх.
4. Активність суду в процесі доказування. Ваша точка зору.
5. Назвіть окремі проблеми застосування законодавчих положень про докази в цивільному процесі.
6. Перерахуйте прямі та непрямі доказові презумпції цивільного судочинства.
7. Ознайомтесь з нижченаведеними судовими рішеннями та з'ясуйте чи ці судові рішення є прийнятими в рамках цивільного судочинства?
 - 1) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25479402>;
 - 2) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25464587>;
 - 3) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25454065>;
 - 4) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25451743>;
 - 5) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25717805>;
 - 6) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25896984>;
 - 7) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25464618>.

Вирішити ситуаційну задачу:

8. Підприємець Іванов уклав з підприємцем Сидоровим договір обміну житлових приміщень, що належать кожному з них на праві приватної власності і використовувалися для проживання їх сімей.

Згодом Іванов звернувся в суд загальної юрисдикції з позовом про визнання договору обміну жилими приміщеннями недійсним, мотивуючи звернення до суду тим, що його ввели в оману щодо якості житлового приміщення.

Суддя відмовив у відкритті провадження по справі, мотивувавши відмову тим, що спори між фізичними особами - підприємцями розглядаються господарськими судами.

Чи правомірна дія суду ?

Тема 2. Форми та способи захисту цивільних прав та інтересів

Навчальний час – 4 год.

Завдання 1

Відповісти на поставлені питання:

1. Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://reyestr.court.gov.ua/>) чотири судових рішень, в яких фігурували б треті особи які заявляють (2 рішення) та не заявляють самостійні вимоги (2 рішення) щодо предмету спору.
2. Ознайомитися з переліком науково-дослідних установ судових експертиз, які діють в Україні (<http://www.minjust.gov.ua/section/8>). Сформулюйте їх роль в захисті цивільних прав та інтересів.
3. Які з форм захисту порушених прав слід використовувати у разі порушення прав споживача у роздрібній купівлі-продажу?
4. Порядок вступу в цивільний процес третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, і третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору.
5. Які з форм захисту порушених прав слід використовувати у разі порушення прав власника у користуванні земельною ділянкою?
6. Які з форм захисту порушених прав слід використовувати у разі спричинення шкоди?

Завдання 2

Вирішити ситуаційні задачі:

Задача 1

06 травня 2019 р. на перехресті вулиць С. Петлюри і Саксаганського сталася ДТП за участю автомобілів під керуванням Іванова Романа Сергійовича та Петрова Павла Вікторовича. Винним у ДТП було визнано Іванова Р. С., який працює водієм у ТОВ «Експедитор» і в момент зіткнення відповідно до шляхового листа пересувався на службовому автомобілі у робочих справах. Петров П.В. звернувся до суду з позовом про відшкодування завданої в результаті ДТП матеріальної шкоди.

Визначте, хто із зазначених осіб повинен мати процесуальний статус відповідача, третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, в цьому судовому процесі.

Задача 1

У суді розглядається справа за позовом Кредитної спілки «Народний кредит» до Іванова Романа Сергійовича про стягнення заборгованості за кредитним договором, який був укладено за згоди дружини позичальника – Іванової Світлани Василівни. До участі в справі як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача було залучено Іванову Світлану Василівну.

Проаналізуйте, чи правильно встановлено процесуальний статус дружини позичальника.

Тема 3. Особливості застосування цивільно-правових способів захисту цивільних прав та інтересів

Навчальний час – 6 год.

Вирішити ситуаційні задачі:

Задача 1.

Підлітки Іванов (16 років), Петров (14 років) і Сидоров (11 років) вночі пасли табун коней, який належав місцевому фермеру. Вночі, коли хлопці спали, один із коней вийшов на шосе, де з ним зіткнувся легковий автомобіль. У результаті ДТП кінь загинув, водій отримав тілесні ушкодження, автомобіль відновленню не підлягає.

Визначте: який спосіб захисту цивільних прав та інтересів в даній ситуації має бути застосований? Хто буде нести цивільно-правову відповідальність?

Правова ситуація 2

Ви представляєте особу, яка визнає недійсним договір дарування однокімнатної квартири.

Чи можуть письмові покази свідків розглядатися в якості доказів у справі?

Які докази будуть належними для таких категорій справ?

Правова ситуація 3

Ви ведете цивільну справу, в якій Ваш клієнт звернувся до суду з позовом про визнання недійсним договору купівлі-продажу цінних паперів на підставі ч. 3 ст. 203 ЦК України (невідповідність волі та волевиявлення).

У процесі судового розгляду було встановлено, що на підставі оспорюваного договору відповідачем було укладено наступні договори купівлі-продажу цінних паперів з іншими особами.

Ваші подальші способи захисту прав клієнта.

Задача 4

21 серпня 2019 року Захарова Тетяна Борисівна подала до суду позов до Дятла Ігоря Миколайовича про стягнення боргу за розпискою. До позовної заяви додала копію розписки Дятла І.М. про те, що він взяв у борг у Захарової Т.Б. 20 000 гривень на термін до 10 січня 2020 року. Борг у зазначений термін не був повернений.

Чи може суд задовольнити позов на підставі наданого позивачем доказу?

Відповіді на поставлені питання:

1. Чи передбачено законом такий спосіб захисту порушених прав, як визнання осіб такими, що втратили право користування житловими приміщеннями?
2. Назвіть підстави визнання позову недійсним. Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://reyestr.court.gov.ua/>) чотири судових рішень про визнання позову недійсним.

Тема 4. Захист цивільних прав та інтересів у порядку позовного провадження

Навчальний час – 10 год.

Відповіді на поставлені питання:

1. Які дії суд провадить із метою встановлення місця проживання (перебування) фізичної особи?
2. Проаналізуйте порядок виклику відповідача у справі через оголошення у пресі.
3. Чи може суд визнати явку позивача обов'язковою, якщо він подав заяву про розгляд справи за його відсутності?
4. Назвіть умови та порядок об'єднання та роз'єднання позовів. Як можна визначити спільність предмета позову.
5. Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://reyestr.court.gov.ua/>) чотири судових рішень, ухвалені у справі за позовом про присудження, три – за позовом про визнання, три – за перетворювальним позовом.
6. Знайдіть кілька ухвал суду про забезпечення позову та проаналізуйте їх.
7. Знайдіть судові рішення, в яких мова іде про «зміну предмета позову», про «зміну підстави позову», про «збільшення\зменшення розміру позовних вимог». Проаналізуйте їх та зробіть власні висновки, яким чином співвідносяться зазначені поняття.

Вирішити ситуаційні задачі:

Задача 1

19 листопада 2018 року між АТ Державний ощадний банк України та Маханько Оленою Іванівною укладено кредитний договір, згідно з яким їй було надано кредит у сумі 33 196.00 доларів США. Кредит надавався на термін до 19 листопада 2019 року. Маханько О.І. несумлінно виконувала умови кредитного договору, внаслідок чого утворилася заборгованість.

Чи може банк подавати позов до суду в доларах США, чи він повинен заявити позовні вимоги у гривні? Як здійснюватиметься перерахунок у гривні, якщо це буде потрібно?

Задача 1

Між Захаровою Ольгою Степанівною та Зайцем Петром Анатолійовичем укладено договір оренди квартири строком на 1 рік. Внаслідок несплати орендарем орендної плати Захарова О.С. звернулася до суду з позовом до Зайця П.А. про стягнення заборгованості з орендної плати за червень 2019 р. У процесі судового розгляду справи відповідач сплатив орендну плату за червень 2019 р. у добровільному порядку, внаслідок чого позивач відмовилась від позову. Суд закриття провадження у справі. В подальшому Захарова О.С. знову звернулася до суду з позовом до Зайця П.А. про стягнення заборгованості з орендної плати за тим же договором оренди за липень 2019 р.

Чи існують у цьому випадку підстави для відмови у відкритті провадження у справі? Які наслідки закриття провадження у справі?

Тема 5. Захист цивільних прав та інтересів у порядку неперозовного цивільного судочинства

Навчальний час – 6 год.

Відповісти на поставлені питання:

8. Проаналізуйте судову практику у справах про визнання фізичної особи недієздатною, про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, усиновлення та інші, в яких беруть участь органи опіки та піклування.

9. Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://reyestr.court.gov.ua/>) чотири ухвали про залишення заяви без розгляду, якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження виник спір про право, та проаналізуйте їх.

10. Проаналізуйте судову практику в справах окремого провадження за останній рік. Знайдіть справи про встановлення факту, що мають юридичне значення.

11. Чи можливо в порядку окремого провадження розірвати шлюб? Якщо так, то при яких умовах? Відповідь доповніть прикладами із судової практики.

12. Чи можливо в порядку наказного провадження стягувати аліменти на утримання дітей? Якщо так, то при яких умовах. Відповідь доповніть прикладами із судової практики.

Виконати завдання:

Завдання 1

Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://reyestr.court.gov.ua/>) декілька ухвал про залишення заяви без розгляду, якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження виник спір про право, та проаналізуйте їх. Які підстави зумовили виникнення спору про права між учасниками справи?

Завдання 2

Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://reyestr.court.gov.ua/>) чотири ухвали про відмову в видачі судового наказу. Проаналізуйте їх.

Завдання 3

Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://reyestr.court.gov.ua/>) чотири ухвали про скасування судового наказу. Проаналізуйте їх.

5. Завдання для самостійної роботи

5.1. Підготовка рефератів

Загальні методичні рекомендації:

Реферат (доповідь) оформлюється у вигляді письмової роботи в обсязі 5-7 сторінок. Представляється на папері та електронному носії.

Приблизна тематика рефератів, доповідей (відповідно до структури навчальної дисципліни):

1. Порядок та форми захисту суб'єктивних цивільних прав та охоронюваних законом інтересів шляхом зміни та припинення правовідношення.
2. Відновлення становища, яке існувало до порушення.
3. Визнання права.
4. Примусове виконання обов'язку в натурі.
5. Підстави процесуального правонаступництва.
6. Захист інтересів третіх осіб у судовому процесі.

7. Відмінність третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору від співучасників(співпозивачів, співвідповідачів).
8. Захист цивільних прав та інтересів за участю у судовому процесі уповноваженого Верховної Ради з прав людини.
9. Участь прокуратури у судовому процесі.
10. Поняття та види представництва в цивільному праві.
11. Поняття та види представництва в цивільному процесі.
12. Роль адвоката у цивільному судочинстві.
13. Законне представництво у суді.
14. Договірне представництво у суді.
15. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про обмеження цивільної дієздатності, визнання фізичної особи недієздатною та поновленню цивільної дієздатності фізичної особи.
16. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.
17. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про визнання фізичної особи безвісно відсутньої або оголошення її померлою.
18. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про усиновлення.
19. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення.
20. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі.
21. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність.
22. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про визнання спадщини відумерлою.
23. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку.
24. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу.
25. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.
26. Захист цивільних прав та інтересів при розгляді справи про визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.
27. Захист цивільних прав та інтересів при заявленні вимоги про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати та середнього заробітку за час затримки розрахунку.
28. Захист цивільних прав та інтересів при заявленні вимоги про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника.
29. Захист цивільних прав та інтересів при заявленні вимоги про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення.
30. Захист цивільних прав та інтересів при заявленні вимоги про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів.
31. Заходи оперативного впливу на порушника цивільних прав.
32. Заходи правоохоронного характеру, що застосовуються до порушників цивільних прав компетентними державними чи іншими органами.

5.2. Орієнтовні тестові завдання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу

Загальні методичні поради:

Тестові завдання виконуються шляхом надання лише однієї правильної відповіді на запропоноване питання. Декілька правильних відповідей на питання не допускається.

1. Закріпленою в юридичних нормах міра можливої поведінки суб'єкта права у правовідносинах з метою задоволення його інтересів, забезпечена відповідним обов'язком іншого суб'єкта є?:

- а) цивільна юрисдикція;
- б) суб'єктивне право;
- в) об'єктивне право;
- г) право на захист.

2. Категорії захисту та відповідальності розрізняються?:

- а) характером прав та інтересів;
- б) підставами застосування;
- в) суб'єктами, до яких спрямовуються;
- г) всі відповіді вірні.

3. Санкція в цивільному праві це?:

- а) юридичний наслідок;
- б) додаткові майнові позбавлення для правопорушника;
- в) додатковий цивільно-правовий обов'язок;
- г) жодної вірної відповіді.

4. До способів захисту інтересу відноситься?:

- а) захист інтересів судом;
- б) захист інтересів нотаріусом;
- в) визнання права;
- г) всі відповіді вірні.

5. До елементів механізму захисту цивільних інтересів відносять?:

- а) застосування форм та способу захисту;
- б) судовий захист;
- в) об'єкт захисту;
- г) всі відповіді вірні.

6. Способами захисту цивільного права та інтересів є?:

- а) відновлення становища, яке існувало до порушення права або інтересу;
- б) самозахист;
- в) примусове виконання обов'язку в натурі;
- г) всі відповіді вірні.

7. Визначте складові елементи права на справедливий судовий розгляд:

- а) розумний строк судового розгляду;
- б) необтяжений юридичними та економічними перешкодами доступ до судової установи;
- в) розгляд справи незалежним і безстороннім судом;
- г) всі відповіді вірні.

8. Судовому захисту підлягає?:

- а) будь-який інтерес в зазначених межах;
- б) законний інтерес;
- в) визначений інтерес;
- г) всі відповіді вірні.

9. Специфіка застосування загальних правил про матеріально-правові способи захисту права полягають в тому, що?:

- а) сформульовані норми прямої дії підлягають застосуванню завжди коли є порушення цивільного права;
- б) застосовуються лише за відсутності спеціальних правил;
- в) підкорюються правилу застосування основних засад, що формулюються Цивільним кодексом України;
- г) всі відповіді вірні.

10. Визначте форми захисту цивільних прав:

- а) застосування оперативних санкцій;
- б) позов, заява, скарга;
- в) самозахист;
- г) звернення до суду.

11. Визначте засоби судового захисту охоронюваних законом інтересів:

- а) застосування оперативних санкцій;
- б) позов, заява, скарга;
- в) самозахист;
- г) звернення до суду.

12. Спосіб захисту цивільного права з врахуванням п.1 ч.2 Конвенції про захист прав та основних свобод людини є?:

- а) визнання права;
- б) визнання відсутності права;
- в) визнання втрати права, припинення права;
- г) всі відповіді вірні.

13. Спосіб захисту це?:

- а) можливість отримання реакції з боку держави на порушення права або інтересу у відповідній формі;
- б) конкретна міра, реалізуючи яку суб'єкт може або припинити порушення права або поновити порушене право;
- в) наявність наданої законом охорони;
- г) жодної вірної відповіді.

14. Визначте способи захисту прав споживачів:

- а) відшкодування шкоди;
- б) відшкодування збитків;
- в) відшкодування витрат;
- г) всі відповіді вірні.

15. Захист прав та інтересів споживачів це?:

- а) поновлення стану, яке існувало до порушення;
- б) сукупність засобів, направлених на забезпечення недоторканності та відновлення у випадку порушення;

- в) діяльність державних і недержавних організацій направлена на контроль в сфері надання споживчих послуг;
- г) всі відповіді вірні.

16. Визначте судові справи в яких виражений захист спадкових інтересів:

- а) встановлення факту проживання з особою на момент відкриття спадщини;
- б) встановлення факту проживання з спадкодавцем однією сім'єю;
- в) про розподіл спадкового майна;
- г) всі відповіді вірні.

17. До захисту охоронюваного законом інтересу в правовідносинах інтелектуальної власності відносять?:

- а) визнання охоронного документа недійсним;
- б) використання права попереднього користування за визначених умов;
- в) анулювання свідоцтва про реєстрацію торговельної марки;
- г) всі відповіді вірні.

18. Право на захист включає:

- а) можливості правомочної особи, передбачені законодавством, які особа застосовує самостійно залежно від характеру порушення;
- б) свободу вибору юридичних засобів оперативної дії;
- в) примус, який застосовується до правопорушника;
- г) всі відповіді вірні.

19. Позовна форма захисту цивільного права та інтересу передбачає:

- а) матеріально-правовий інтерес (вимогу);
- б) наявність спору про право;
- в) участь осіб із протилежними інтересами;
- г) всі відповіді вірні.

20. Чи можливо вважати спір про підсудність засобом захисту цивільного права?:

- а) це сформульовано нормами прямої дії, які застосовуються коли є порушення цивільного права;
- б) спори про підсудність між судами не допускається ;
- в) даний спір є засобом захисту цивільного права;
- г) жодної вірної відповіді.

21. Способами захисту суб'єктивного речового права є?:

- а) правовий інструментарій, який застосовується для захисту права власності;
- б) превентивні способи захисту, звернення до суду з вимогою про заборону вчинення певних дій до порушення суб'єктивного права;
- в) відшкодування моральної та матеріальної шкоди при порушенні речового права особи;
- г) всі відповіді вірні.

22. Виберіть в яких випадках носій права може використовувати речово-правові способи захисту:

- а) у абсолютних правовідносинах, в межах якого здійснювалось право та відбулось порушення;
- б) у відносних правовідносинах, в межах якого здійснювалось право та відбулось порушення;

в) залежно від правовідносин, в межах якого здійснювалось право та відбулось порушення;

г) всі відповіді вірні.

23. Визначте ознаки віндикації, як способу захисту речового права:

а) має на меті повернення майна;

б) застосовується за умови не перебування власника або іншого титульного володільця у зобов'язальних відносинах з відповідачем;

в) застосовується за наявності між сторонами договору;

г) застосовується за наявності між сторонами договору, який є нікчемним або його визнано недійсним.

24. Визначте ознаки реституції, як способу захисту речового права:

а) має на меті повернення майна;

б) застосовується за умови не перебування власника або іншого титульного володільця у зобов'язальних відносинах з відповідачем;

в) застосовується за наявності між сторонами договору;

г) застосовується за наявності між сторонами договору, який є нікчемним або його визнано недійсним.

25. Визначте основні відмінності речово-правових способів захисту від зобов'язально-правових:

а) усі речово-правові способи захисту визначені законом;

б) зобов'язально-правові способи захисту можуть бути доповнені домовленостями учасників;

в) різний процесуальний порядок застосування;

г) всі відповіді вірні.

27. Які позови є речово-правовими способами захисту?:

а) віндикаційний позов;

б) негаторний позов;

в) позов про визнання права;

г) всі відповіді вірні.

28. Визначте ознаки визнання права як способу захисту:

а) предметом судового захисту є інтерес у встановленні визначеності;

б) реалізується в юрисдикційному порядку;

в) застосовується коли наявність суб'єктивного права піддається сумніву не визнається або є загроза таких дій;

г) всі відповіді вірні.

29. Визначте модель віндикації майна з чужого незаконного володіння:

а) власник має право витребування майна у будь-якої особи, яка заволоділа цим майном;

б) власник не має права витребувати майно від добросовісного набувача;

в) власник має право витребувати у добросовісного набувача майно, коли воно придбано безоплатно;

г) всі відповіді вірні.

30. Якими із перелічених ознак характеризується негаторний позов?:

а) відноситься до необмежених речово-правових засобів захисту права власності;

- б) може бути пред'явлений до будь-якої особи, яка чинить перешкоди у здійсненні права власності;
- в) на момент порушення права особи не перебувають у договірних відносинах.

7. Методи навчання та контролю

Під час освітнього процесу використовуються наступні методи навчання: словесні, наочні, практичні, інноваційні. Методи контролю – усне та письмове опитування, практична перевірка, тестовий контроль тощо.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

8.1. Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, семінарських та консультаціях, результати самостійної роботи осіб, що навчаються) рекомендується проводити за критеріями:

Завдання, задачі, роботи (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру;
- 60% - завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

8.2. Ситуаційні справи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (% від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;
- 60% - завдання виконано повністю і вчасно, висновки містять окремі недоліки, судження особи, що навчається не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте висновки містять окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Форми поточного та підсумкового контролю

Для ефективної перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні методи контролю:

- 1) метод усного контролю;
- 2) метод письмового контролю;
- 3) метод тестового контролю;
- 4) метод програмованого контролю.

Для перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні форми контролю:

1) **Поточний контроль успішності** – це систематична перевірка знань здобувачів, яка проводиться викладачем на поточних заняттях відповідно до розкладу та відповідно до силabusу. Поточний контроль здійснюється на кожному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувачів щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

2) **Підсумковий контроль** – контроль навчальних досягнень здобувачів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі заліку або іспиту. Мета підсумкового контролю – виявити засвоєння навчальної дисципліни в цілому, розуміння навчального матеріалу, взаємозв'язок змісту навчального матеріалу, логіку його засвоєння тощо.

8.3. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

8.3.1. Нормативне підґрунтя встановлення рейтингу компетентності здобувачів

Нормативним підґрунтям встановлення рейтингу компетентності є Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» формами організації освітнього процесу є: 1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи.

Розподіл балів, з яких формується рейтинг компетентності здобувача, відбувається між поточним контролем (60 балів) та підсумковим контролем (40 балів).

8.3.2. Рейтинг компетентності здобувачів з навчальної дисципліни

Рейтинг компетентності з навчальної дисципліни, що забезпечуються кафедрою включає *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) та *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи). Що відповідає пропорції за 100-бальною шкалою.

Якщо здобувач виявляє бажання займатися науковою роботою то йому додатково до підсумкового рейтингу компетентності з дисципліни можуть бути зараховані *бали наукової роботи*. У разі зарахування додаткових балів за результатами наукової роботи загальний рейтинг компетентності здобувача з навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів².

Якщо сумарний рейтинг компетентності здобувача складає менше 60 балів він вважається таким, що має академічну заборгованість.

²Тобто даний рейтинг є додатковим і у разі перевищення 100 бальної шкали зменшується на ту кількість балів які її перевищують. Наприклад, *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) – 55 балів, *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи) – 35 балів, *рейтингові бали за наукову роботу* – 20 балів, сума 55+35+20=110, *загальний рейтинг компетентності здобувача вищої освіти* - 100 балів.

8.3.2.1. Рейтинг з навчальної роботи здобувача

Відповідно до структури навчального плану навчальна робота складається з *аудиторної роботи* (лекційні, семінарські, практичні заняття) і *самостійної роботи*.

Оцінювання компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне навчальне заняття та виставлення балів від 2 до 5 (табл. 1).

Таблиця 1

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)	Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
	екзамен	
Мах 60%	Мах 40%	Мах 100%
Тема 1. Тема 2. Тема 3. ... Тема 5. Самостійна робота		

Важливо пам'ятати, що бали це не число, що отримуються в результаті вимірювань і обчислень, а приписане оціночне судження. Виставляючи бали, науково-педагогічний працівник має їх обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика оцінювання рівня компетентності здобувача

Бали	Критерій оцінювання компетентності
2³	Незадовільний рівень компетентності. У здобувача відсутні знання навчального матеріалу або він відмовляється відповідати на запитання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Здобувач має <i>фрагментарні знання</i> , що базуються на попередньому досвіді. Не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст. Не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
3	Достатній рівень компетентності. Здобувач має <i>базові знання</i> з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.
4	Добрий рівень компетентності. Здобувач має <i>ґрунтовні знання</i> навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямках впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням

³Здобувачу слід пам'ятати, що отримання зазначеного балу негативно впливає на загальний рейтинг компетентності і може привести до академічної заборгованості.

	прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.
5	Відмінний рівень компетентності. Здобувач має <i>системні знання</i> глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і в міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених. Даний рівень компетентності передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. При відтворенні знань застосовує евристичний тип мислення.

Рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни, визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача, отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни та помноженого на коефіцієнт K_1 ($K_1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середній бал здобувача визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни, поділених на кількість відповідей здобувача з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁴. При визначенні середнього балу здобувача необхідною умовою його зарахування є те, що відповідні бали мають бути отриманні здобувачем не менше як на 50% занять з навчальної роботи. У разі не виконання зазначеної умови або коли середньоарифметичний бал здобувача менший 2,5 здобувач вважається таким, що має академічну заборгованість яку зобов'язаний ліквідувати шляхом відпрацювання тем програми навчальної дисципліни з яких не має відповідних балів.

8.3.2.2. Рейтинг з підсумкового контролю здобувачів

Відповідно до навчального плану *підсумковий* контроль із навчальної дисципліни «Актуальні проблеми захисту цивільних прав та інтересів», що забезпечуються кафедрою передбачений у формі екзамену (для денної та заочної форм навчання).

Підсумковий контроль із перевірки компетентності з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою складається письмово або усно за білетами підсумкового контролю які пропонуються здобувачу. Максимальна кількість балів з підсумкового контролю здобувачів становить 40 балів.

Кількість білетів підсумкового контролю має перевищувати кількість здобувачів у навчальній групі не менше ніж на 5 одиниць. Кількість питань в білеті підсумкового контролю з навчальних дисциплін визначається кафедрою з урахуванням специфіки дисципліни⁵.

⁴Наприклад, з дисципліни навчальним планом передбачено 5 семінарських та практичних занять. Для того щоб не мати академічної заборгованості здобувач має відповідати більше ніж на 50% занять тобто на 3 парах. Отже, виконуючи зазначену вимогу він працював на першому занятті і отримав 3 бали, на другому занятті він не підготувався і отримав 2 бали (які в подальшому пересклав на 4), на третьому занятті здобувач був відсутній з поважної причини, отримав «Н», яку в подальшому пересклав на 3 бали, на останньому – 4 бали. Середньоарифметичний бал складає загальна сума балів поділена на кількість оцінок $(3+2+4+3+4):5=3,2$. Відповідно рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача буде $3,2 \times 12 = 38,4 \approx 38$.

⁵Наприклад, два теоретичних питання, одне практичне, одне питання з переліку питань що виноситься на самостійну роботу.

Оцінювання компетентності здобувача під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Рейтинг компетентності з підсумкового контролю здобувача визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача отриманого за кожне питання білету підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K_2 ($K_2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал здобувача з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне питання білету підсумкового контролю поділений на кількість питань білету з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁶.

8.3.3. Рейтинг наукової роботи здобувача

За результатами семестрової наукової роботи здобувача його рейтинг компетентності з дисципліни може бути підвищений з урахуванням рівнів результативності такої роботи.

Рейтингові бали за наукову роботу здобувачів нараховуються з урахуванням рівнів результативності цієї роботи. Відповідні значення рівнів та додаткові бали визначаються згідно з таблицею (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика оцінювання рівня творчих досягнень здобувача

Результати творчої роботи здобувача	Рівень результативності та додаткові бали
Стаття у факультетському (інститутському) збірнику, призове місце на конкурсі наукових робіт здобувачів (здобувачів, студентів) факультету (інституту), приз за експонат на виставці здобувачських (студентських) робіт, доповідь на факультетській (інститутській) науковій конференції та ін.	І рівень, факультетський (інститутський) – 5 балів
Ті ж досягнення на заходах академічного рівня, прийняття до розгляду заявки на патент та ін.	II рівень, академічний – 10 балів
Ті ж досягнення на заходах міжвузівського рівня чи МОН, МВС декілька досягнень II рівня, участь у республіканських виставках, національних олімпіадах, отримання державного патенту, заявка на закордонне патентування.	III рівень, міністерський, міжвузівський – 15 балів
Статті в міжнародних збірниках та журналах, доповіді на міжнародних конференціях і семінарах, участь у міжнародних олімпіадах, конкурсах та виставках, отримання закордонного патенту.	IV рівень, міжнародний – 20 балів

⁶Наприклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів, за четверте 2 бали. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5+2):4) \times 8 = 28$. Або інший приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5):3) \times 8 = 32$. Або ще приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 4 бали, за друге 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((4+5):2) \times 8 = 36$.

8.4. Фіксація результатів компетентності здобувача

Для занесення результатів компетентності здобувача у відомість обліку успішності, залікову книжку здобувача використовується таблиця співвідношення між рейтингом здобувача та ECTS оцінками (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанцій

9.1. Під час проведення занять в очному (offline) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивна дошка.

9.2. Під час проведення занять в змішаний (blended) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

доступ до дистанційних навчальних курсів дисциплін на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет.

9.3 Під час проведення занять без очної складової в дистанційному режимі (online) за вибором викладача використовується:

програмне забезпечення через мережу Інтернет.

10. Перелік питань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Перелік контрольних питань формується відповідно до структури програми навчальної дисципліни і містить наступні питання:

1. Поняття здійснення цивільного права.
2. Поняття охорони та захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів.
3. Поняття охоронюваного інтересу у приватному праві та його захист.
4. Форми захисту цивільного права та інтересу.
5. Способи захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів.
6. Поняття самозахисту та превентивних способів захисту цивільного права та інтересу.
7. Забезпечення зобов'язання як спосіб захисту.

8. Захист прав Європейським судом з прав людини.
9. Застосування практики Європейського суду з прав людини при розгляді цивільних справ.
10. Позовна давність в механізмі захисту цивільних прав та інтересів.
11. Цивільно-правовий захист речових прав та речових інтересів.
12. Проблеми захисту речового інтересу у цивільному праві України.
13. Вплив на судову практику рішень Європейського суду з прав людини.
14. Вплив на судову практику рішень Конституційного суду України.
15. Поняття права на судовий захист у п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
16. Роль і значення судової практики в цивільному судочинстві.
17. Інституціоналізація права на справедливий судовий розгляд як складової частини на доступ до правосуддя в розумінні гарантій захисту цивільного права, який відповідає змісту порушеного цивільного права та характеру порушення яке мало місце.
18. Можливість захисту права що оспорується або не визнається.
19. Відображення у судовій практиці застосування окремих матеріально-правових способів захисту.
20. Захист прав та законних інтересів споживачів.
21. Захист прав юридичної особи.
22. Захист громадського інтересу в цивільному судочинстві.
23. Особливості захисту прав учасників корпоративних відносин.
24. Особливості захисту в спадковому праві.
25. Особливості захисту прав учасників зобов'язальних правовідносин.
26. Особливості захисту особистих немайнових прав.
27. Особливості захисту сімейних відносин.
28. Позов та позовні вимоги.
29. Віндикаційний позов.
30. Негаторний позов.
31. Позов про визнання правочину недійсним.
32. Відшкодування матеріальної шкоди.
33. Позов про визнання права.
34. Відшкодування моральної шкоди.
35. Позов про визнання незаконним актів органів державної влади.
36. Конкуренція позовів.
37. Принципи добросовісності, розумності, справедливості з врахуванням позицій Європейського Суду з прав людини та застосування при розгляді цивільних справ.
38. Поняття права на доступ до судової процедури в контексті захисту цивільного права та інтересу.
39. Захист прав третіх осіб.
40. Захист прав споживачів.
41. Превентивні способи захисту цивільних прав та інтересів.
42. Принцип пропорційності при визначенні способу захисту суб'єктивного права.
43. Види забезпечення зобов'язань як спосіб захисту цивільних прав.
44. Механізм забезпечення захисту майнових прав, посвідчених цінними паперами.
45. Тлумачення як спосіб захисту цивільних прав.
46. Способи захисту корпоративних прав.
47. Проблемні питання захисту прав власності та речових прав.
48. Захист прав учасників зобов'язальних відносин.
49. Проблемні питання захисту авторського права.
50. Судовий захист особистих немайнових прав особи.

11. Рекомендована література

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
3. Житловий Кодекс Української РСР : Закон УРСР від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>.
4. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
5. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
7. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 01 липня 2010 р. № 2398-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>.
10. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 р. № 514-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
11. Про благодійництво та благодійну діяльність : Закон України від 05 липня 2012 р. № № 5073-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
12. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22 листопада 1996 р. № 543/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80>
13. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності : Закон України від 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80>
14. Про виконавче провадження : Закон України від 02 червня 2016 р. № 1404-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>
15. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1798-19.
16. Про господарські товариства : Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
17. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17L>.
18. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 01 липня 2010 р. № 2398-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>.
19. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.
20. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань : Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
21. Про електронну комерцію : Закон України від 03 вересня 2015 р. № 675-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
22. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
23. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон

України від 20 листопада 2012 р. № № 5492-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17>.

24. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12 лютого 2015 р. № 192-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.

25. Про захист персональних даних: Закон України від 01 червня 2010 р. зі змінами та доповненнями URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17.

26. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12.

27. Про іпотеку : Закон України від 05 червня 2003 р. № 898-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/898-15>.

28. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.

29. Про нотаріат : Закон України від 02 вересня 1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.

30. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12 липня 2001 р. № 658-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.

31. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02 червня 2016 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>.

32. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

33. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13 квітня 2017 р. № 2019-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19>.

34. Про споживче кредитування : Закон України від 15 листопада 2016 р. № 1734-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>.

35. Про судовий збір : Закон України Закон України від 08 липня 2011 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.

36. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 р.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

37. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06 лютого 2018 р. № 2275-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.

38. Про третейські суди : Закон України від 11 травня 2004 р.: http://kodeksy.com.ua/pro_tretejs_ki_sudi.htm.

39. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15 березня 2006 № 3528-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 34. Ст. 291.

40. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

41. Про право власності на окремі види майна : Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 р. № 2471-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2471-12>.

42. Про затвердження Порядку підтвердження факту народження дитини поза закладом охорони здоров'я : Постанова Кабінету Міністрів України від 09 січня 2013 р. № 9. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9-2013-%D0%BF>

43. Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки : Наказ Міністерства юстиції України від 05 березня 2012 р. № 368/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12>.

44. Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні : Наказ Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р. № 52/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00>.

45. Порядок розгляду відділами державної реєстрації актів цивільного стану - учасниками пілотного проекту заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану,

поданих через мережу Інтернет : Наказ Міністерства юстиції України від 09 липня 2015 р. № 1187/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0813-15>.

46. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса : Постанова Кабінету міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 624. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/6242015%D0%BF>.

47. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z028212>.

48. Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації нотаріусів, консультантів державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, помічників приватних нотаріусів: Наказ Міністерства юстиції України № 1422/5 від 28 серпня 2014 року, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z104614>.

49. Про затвердження Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату: Наказ Міністерства юстиції України від 28 липня 2011 р. № 1905/5, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z092611/para18#n18>.

50. Про затвердження Порядку проходження уповноваженими посадовими особами органу місцевого самоврядування стажування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав : Наказ Міністерства юстиції України від 25 травня 2015 р. № 779/5, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z060215>.

51. Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи : Наказ Міністерства юстиції України від 09 лютого 2016 р. № 359/5. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z020016>.

52. Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав : Наказ Міністерства юстиції України від 07 грудня 2016 р. № 3595/5. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z162016>.

53. Про реалізацію окремих положень Закону України «Про захист прав споживачів» : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 р. № 172. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-94-%D0%BF/print>.

54. Про затвердження Порядку накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1177. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1177-2002-%D0%BF#n16>.

55. Деякі питання, що стосуються Програми стажування уповноваженої посадової особи органу місцевого самоврядування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав: Наказ Міністерства юстиції України від 23 грудня 2015 р. № 2727/5, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z163815>.

56. Про ліквідацію та утворення місцевих загальних судів : Указ Президента України від 29 грудня 2017 р. № 449/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/4492017-23382>.

57. Про ліквідацію апеляційних судів та утворення апеляційних судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29 грудня 2017 р. № 452/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/4522017-23378>.

58. Рішення Конституційного Суду України від 01 червня 2016 р. у справі № 1-1/2016 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16>

Основна література

1. Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження : монографія. Київ : Атіка, 2011. 420 с.
2. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (загальні положення) : навч. посіб. Київ, 2007. 280 с.
3. Бориченко К. В. Соціальний захист сімей з дітьми за законодавством України : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 299 с.
4. Булеца С. Б., Іванов Ю. Ф., Ієвіня О. В. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України. Станом на 14.02.2014 р. Київ: «Видавничий дім «Професіонал», 2014. 428 с.
5. Васильєв С. В. Цивільний процес : підручник. Київ : Алерта, 2019. 506 с.
6. Великанова М. М. Ризики в цивільному праві : монографія. Київ : Алерта, 2019. 378 с.
7. Венедіктова І. В. Методологічні засади охоронюваних законом інтересів у приватному праві : монографія. Харків : Нове Слово, 2011. 260 с.
8. Відшкодування моральної та матеріальної шкоди: навч. посіб. / за ред. М. К. Галянтича. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 624с.
9. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 896 с.
10. Заїка Ю. О. Спадкове право України : навч. посіб. Київ: Істина, 2006. 216 с.
11. Голубєва Н. Ю., Харитонов Є. О. Зобов'язальне право України: підручник. Київ : Істина, 2011. 848 с.
12. Отраднова О. О. Недоговірні зобов'язання в цивільному праві України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 240 с.
13. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: Монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків : Харків юридичний, 2008. 928 с.
14. Ромовська З. Українське цивільне право. Академічний курс. Київ : Атіка, 2010. 560 с.
15. Ромовська З. В. Українське сімейне право : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 500 с.
16. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Право власності : підручник. Київ : Правова єдність, 2011. 246 с.
17. Сімейне право України : підручник для вищих навч. заклад. / за ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубєвої. Київ : Істина, 2010. 320 с.
18. Сімейне право України : підручник / Дзера О.В. та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Жилінкової. Вид. 2-е, переробл. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 288 с.
19. Сімейне право України : підручник / Л. М. Баранова та ін. ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Жилінкової. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 264 с.
20. Фурса С. Я. Цивільний процес України : Проблеми і перспективи : Наук - практичний посібник. / С. Я. Фурса, С. В. Щербак, О. І. Євтушенко. Київ : Видавець Фурса С.Я. : КНТ, 2006. 446с.
21. Харченко Г. Г. Речові права : монографія. Київ :Юрінком Інтер, 2015. 432 с.
22. Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов: монография / И. В. Спасибо-Фатеева и др.; под. общей ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2014. 672 с.
23. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник / за заг. ред. С. С. Бичкової. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ : КНТ, 2008. 498 с.
24. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ : КНТ, 2008. 480 с.

25. Цивільне право України. Особлива частина. Підручник / за ред. О. В. Дзери. Вид. 3-ге, переробл. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.
26. Цивільне право: підручник: у 2-х т./ В. І. Борисова, Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків : Право, 2011. т. 1. 656 с.
27. Цивільне право: підручник: у 2-х т. / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків : Право, 2011. т. 2. 816 с.
28. Цивільний процес (загальна частина) : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. / кер. авт. А. В. Коваленко. Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. 192 с.
29. Цивільний процес України : підруч. для студентів юрид. спец. ВНЗ / С. В. Ківалов та ін. ; за заг. ред. Р. М. Мінченко. Херсон : Олди-плюс, 2014. 719 с.
30. Цивільний процес України : підручник / Ю. В. Білоусов та ін.; за заг. ред. М. М. Ясинка. Київ : Правова єдність : Алерта, 2014. 743 с.
31. Цивільний процес України: навч. посіб. / за ред. В. О. Кучера. Львів: ЛДУВС, 2013. 587с.
32. Цивільний процес України: підручник для студ. ВНЗ / за ред. Є. О. Харитоновна, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. Київ: Істина, 2012. 532с.
33. Цивільний процес України. Академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. ВНЗ / С. Я. Фурса, С. І. Фурса, О. В. Гетманцев та ін. Київ : Видавець Фурса С.Я., КНТ, 2009. 846с.
34. Чурпіта Г. В. Захист сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства : моногр. Київ : Алерта, 2016. 434 с.
35. Юровська Г. В., Даценко В. М., Гуцал Л. В. 93 питання з сімейного права: посіб. для суддів. Київ : Алерта, 2020. 98 с.
36. Ясинок М. М., Запара С. І. Масові (групові) та похідні позови в процесуальному праві України: постановка проблеми: наук.-практ. посібник. Київ : Алерта, 2019. 276 с.

Додаткова література

1. Безсмертна Н. В. Виконавчий напис як один із способів захисту суб'єктивних цивільних прав. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2007. С. 123–125.
2. Бобрик В. І. Диференціація цивільного судочинства : автореф. дис. ... доктор. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2021. 20 с.
3. Бобух С. І. Захист цивільних прав та інтересів (проблеми теоретичної обґрунтованості сучасного понятійного апарату). *Адвокат : загальнодержавне періодичне видання*. 2008. № 1. С. 17–20.
4. Боднар Т. Деякі аспекти захисту цивільних прав при зміні і припиненні договірних зобов'язань. *Право України*. 2014. № 2. С. 171–179.
5. Бондар Н. П. Історія становлення та розвитку інституту превентивного захисту цивільних прав. *Вісник господарського судочинства*. 2010. № 3. С. 133–139.
6. Бондар Н. П. Питання вдосконалення окремих елементів механізму захисту суб'єктивних цивільних прав. *Вісник господарського судочинства*. 2010. № 1. С. 148–154.
7. Боровська І. А. Відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення в системі принципів цивільного судочинства. *Науковий вісник публічного та приватного права. Збірник наукових праць*. 2020. Вип. 2. С. 44–49.
8. Боровська І. А. До питання визначення юридичної природи врегулювання спору за участю судді. *Юридична Україна*. 2020. № 3. С. 72–74.
9. Боровська І. А. До питання розгляду справ про визнання фізичної особи недієздатною в контексті реформування цивільного процесуального законодавства України // *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. № 2. С. 38–44.

10. Боровська І. А. Принцип правової визначеності у системі принципів цивільного судочинства. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 47-54.
11. Братель О. Г. Категорії позов і позовна заява як складові цивільних процесуальних юридичних фактів. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 2. С. 4–12.
12. Братель О. Г. Позов цивільний процесуальний та матеріально-правовий юридичний факт. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 1. С. 3–10.
13. Бурлай О. Аналіз практики розгляду судами цивільних справ щодо захисту прав інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність : науково-практичний журнал*, 2009. № 6. С. 27–31.
14. Бычкова С. С. Новеллы гражданского процессуального Законодательства, связанные с основаниями пересмотра судебных решений Верховным Судом Украины. *Цивилистическая процессуальная мысль : международ. сб. науч. ст. / под общ. ред. С. Я. Фурсы. Вып. 5 (2) : Гражданский, хозяйственный (арбитражный) процесс*. Київ : Алерта, 2016. С. 352–359.
15. Вавженчук С. Проблеми цивільно-правового захисту прав шляхом вчинення виконавчого напису нотаріусом. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 3 (231). С. 3–6.
16. Гасс Ш. Невиконання і надмірно тривале виконання рішень національних судів у цивільних і адміністративних справах; відсутність ефективних національних засобів юридичного захисту. *Право України*. 2011. № 7. С. 83–87.
17. Горіславська І. В. Захист цивільних прав та інтересів: європейський досвід. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 3. С. 74–77.
18. Гринишин О. Відшкодування моральної шкоди як спосіб захисту цивільних прав. *Студентський юридичний журнал : додаток до журналу «Право України»*, 2011. № 3. С. 76–82.
19. Дмитренко В. Ю. Динаміка іпотечного зобов'язання на стадії його виконання. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 59–61.
20. Дяченко С. В., Пажетнова І. О. Судова практика розгляду спорів про невідповідність правочинів вимогам законодавства. *Форум права*. 2017. № 3. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
21. Євтушенко О. Із практики застосування статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини та основних свобод при розгляді цивільних справ судами України. *Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. Українська Правнича Фундація*, 2002. № 3. С.215–222.
22. Єфімов О. М. Матеріальне благо в цивільному праві та податковому законодавстві. *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 1. URL: [:http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2018_1_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2018_1_9).
23. Жданкіна Л. К. Недопустимість припинення цивільного зобов'язання зарахуванням зустрічних однорідних вимог. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 4. С. 15–18.
24. Захарова О.С. Цивільні процесуальні відносини в системі правових відносин в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. т. 12. № 2 (33). С. 34–40.
25. Захист цивільних прав у суді / за ред. В. В. Комарова. Харків : Основа, 1995. 256 с.
26. Зенков О. С. Актуальні питання здійснення законного представництва батьками (усиновлювачами). *Web of science and Academic Researcher*. 2019. № 1. С. 55–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/wsar_2019_1_11.
27. Ігнатенко В. М. Генезис правового регулювання недоговірних зобов'язань, що виникають з односторонніх правомірних дій. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_2_3.

28. Кирдан Б. В. Види позовів щодо захисту прав автора в порядку цивільного судочинства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 6(1). С. 79–81.
29. Клименко С. В. Захист цивільних прав та інтересів при здійсненні суб'єктивного права фізичними особами *Зовнішня торгівля: право та економіка : Науковий журнал*. 2006. № 6. С. 119–125.
30. Коврижкіна О. Позовна давність як гарантія захисту цивільних прав та інтересів. *Юридичний журнал : аналітичні матеріали, коментарі, судова практика*, 2010. № 4 (94). С. 22–26.
31. Кодинець А. Право на інформацію: окремі засади цивільно-правового регулювання. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2017. Vol. 4, Iss. 5. С. 126–130.
32. Кохановська О. В. Інформаційно-правова основа громадянського суспільства. *Право України*. 2015. № 4. С. 35–42.
33. Кравцов С. О. Засоби захисту інтересів відповідача від пред'явленого позову: цивільно-процесуальний аспект. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 20-21. С. 109–112.
34. Кубко Є. Б. Виконання рішень ЄСПЛ: регресні позови, аналогія закону та аналогія права. *Правова держава*. 2018. Вип. 29. С. 35–44.
35. Кузнецова Н. Цивільно-правова відповідальність і захист цивільних прав. *Про українське право : часопис кафедри теорії та історії держави і права*, 2010. Число 5 : Правова відповідальність. С. 192–201.
36. Кузьмич О. Я. Правові аспекти участі третіх осіб у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, яка заподіяна неповнолітніми особами. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4. С. 30–33.
37. Курило М. П. До питання про сутність позову та позовної форми захисту права. *Судова апеляція*. 2016. № 1. С. 76–84.
38. Кушерець Д. В. Особливості структури цивільних правовідносин у сфері охорони і захисту майнових прав фізичних та юридичних осіб. *Адміністративне право і процес : науково-практичний журнал*. 2014. № 1 (7). С. 218–225.
39. Левківський Б. Особливості судового захисту окремих особистих немайнових прав подружжя. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. С. 52–55.
40. Лимарь І. В. Конституційні засади юрисдикції цивільних судів. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_1_6.
41. Лічман Л. Процесуальне значення способів судового захисту цивільних прав та інтересів у цивільному судочинстві (на прикладі договору найму (оренди) житла). *Право України*. 2012. № 9. С. 167–174.
42. Луць В. В. Інститут договору в цивільному праві України. *Право України*. 2014. № 2. С. 25–33.
43. Луць В. В. Строки (терміни) у механізмі правового регулювання цивільних відносин. *Приватне право і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 87–92.
44. Майка Н. Односторонній правочин, як підстава виникнення речових прав на чуже нерухоме майно. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 2. С. 133–137.
45. Мацегорін О. І. Поняття та зміст захисту цивільних прав. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 3. С. 143–147.
46. Мельник З. До питання судової практики, застосування способів захисту цивільних прав та інтересів. *Юридична Україна*. 2015. № 2 (146). С. 12–18.
47. Мироненко В. П. Визначення суб'єктів права вимоги в зобов'язаннях по відшкодуванню шкоди, завданої смертю потерпілого. *Юридична наука*. 2018. № 2. С. 7–15.
48. Михальнюк О. В. Припинення правовідношення поруки як спосіб захисту прав поручителя в сучасній практиці вирішення цивільних та господарських справ. *Вісник господарського судочинства*. 2010. № 5. С. 90–99.

49. Надієнко О. І. Генеза спадкового права України (радянський період). *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 322–327.
50. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України. Методологія тлумачення нормативно-правових актів України / відп. ред. В. Т. Ротань. Київ: Юрид. Кн.; Севастополь: Ін-т юрид. дослідж., 2008.
51. Нелін О. Еволюція норм спадкового права в процесі становлення і розвитку правової системи України. *Юридична Україна*. 2013. № 1. С. 62–66.
52. Петровський А. В. Процесуальні дії суду під час підготовки до судового розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: окремі аспекти. *SCIENCIA VINCEMUS! Наукою переможемо! Нотаріат, адвокатура, суд, виконавче провадження: актуальні проблеми* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 5-річчю створення кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка / редкол. Фурса С. Я., Дерій О. О., Нікітюк О. М. Київ: ЦУЛ, 2016. С. 295–298.
53. Підлубна Т. М. Відшкодування збитків: теоретичні проблеми розуміння у сфері захисту цивільних прав та інтересів. *Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*, 2010. Вип. 48. С. 351–356.
54. Погорецький М. Перші загальноєвропейські процедури захисту цивільних прав та їхня роль у гармонізації цивільного процесу в Європейському Союзі. *Право України*. 2015. № 5. С. 149–156.
55. Предчук Т. В. Особливості участі юридичних осіб у спадкових та договірних правовідносинах, об'єктом яких є сервітут. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Вип. 1. С. 158–168.
56. Притика Ю.Д. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді : автореф. дис. ...д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2006. 33с.
57. Проблемні питання у застосуванні цивільного і господарського кодексів України / під ред. А. Г. Яреми, В. Г. Ротаня. Київ :Реферат, 2005. 336 с.
58. Радченко Л. І. Захист цивільних прав у сфері інвестування у житлове будівництво: проблеми теорії та практики. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2008. № 10. С. 127–133.
59. Рожик Ю. С. Передумови звернення до суду органів місцевого самоврядування із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб у цивільних справах. *Адвокат*. 2010. № 7 (118). С. 29–33.
60. Романюк В. А. Особливості застосування позовної давності та її вплив на суб'єктивне право особи. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2018. т. 29(68). № 1. С. 43–47.
61. Романюк В. А. Позовна давність у цивільному праві європейських країн. *Альманах міжнародного права*. 2017. Вип. 18. С. 129–136.
62. Ромащенко І. Засоби та способи захисту цивільних прав: співвідношення понять. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 6 (174). С. 20–24.
63. Ромащенко І. Можливість захисту цивільних прав способами захисту іншої галузевої належності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2013. Вип. 4 (98). Юридичні науки. С. 58–60.
64. Ромащенко І. О. Зміна та припинення цивільного правовідношення як способи захисту цивільних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2014. 18 с.
65. Сульженко Ю. О. Захист суб'єктивних цивільних прав та законних інтересів. *Зовнішня торгівля: право та економіка*. 2006. № 1. С. 101–105.
66. Терешко Х. Я. Види інформації як об'єкта цивільних правовідносин у сфері медичного обслуговування. *Медичне право*. 2019. № 1. С. 65–73.

67. Ус М. Захист цивільних прав та інтересів, порушених внаслідок протиправних діянь у сфері конкуренції. *Аналітичні матеріали, коментарі, судова практика*. 2006. № 11. С. 22–26.
68. Фігель А. Особливості захисту житлових прав фізичних осіб як суб'єктів цивільних правовідносин. *Юридична Україна : правовий часопис*. 2011. № 11 (107). С. 32–37.
69. Харчук В. Визнання договору неукладеним як один із способів захисту цивільних прав та інтересів судом. *Аналітичні матеріали, коментарі, судова практика*, 2010. № 2 (92). С. 54–56.
70. Хортюк О. Реалізація права на пред'явлення позову у цивільних справах про захист ділової репутації юридичної особи. *Юридична Україна : правовий часопис*. 2011. № 8 (104). С. 77–81.
71. Чурпіта Г. В. Встановлення судом факту народження особи в певний час, у тому числі на тимчасово окупованій території України. *SCIENCIA VINCEMUS! Наукою переможемо! Нотаріат, адвокатура, суд, виконавче провадження: актуальні проблеми : матеріали другої міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 5-річчю створення кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка / редкол. С. Я. Фурса, О. О. Дерій, О. М. Нікітюк*. Київ : ЦУЛ, 2016. С. 313–314.
72. Чурпіта Г. В. Новели окремого провадження. *Право України*. 2018. № 10. С. 147–159.
73. Чурпіта Г. В. Співвідношення способів судового захисту сімейних і цивільних прав та інтересів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. № 34. т. 1. Серія «Право». С. 125–128.
74. Шевченко А. М. Фізичні особи в корпоративних правовідносинах відповідно до Цивільного кодексу України: погляд на питання. *Вісник Національного технічного університету України. Політологія. Соціологія. Право*. 2018. № 1. С. 97–101.
75. Янчук А.В. Відшкодування збитків як спосіб захисту цивільних прав та інтересів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2011. 20 с.
76. Ярема А. Г. Система способів захисту цивільних прав судом. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 12 (112). С. 34–39.
77. Яроцький В. Л. Приватноправовий примус в цивільних охоронних правовідносинах. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. т. 25. № 1. С. 219–235.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://rada.gov.ua> – офіційний веб портал Верховної Ради України
3. <http://www.president.gov.ua/> – Президент України
4. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://www.ccu.gov.ua\uk\index> – Конституційний суд України
7. <http://www.scourt.gov.ua> – інформаційний сервер Верховного Суду України
8. <http://reyestr.court.gov.ua/> – Єдиний державний реєстр судових рішень
9. <http://court.gov.ua/sudy/> – Судова влада України
10. <https://hcj.gov.ua/> – Вища рада правосуддя
11. <http://nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
12. <http://www.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
13. <http://www.library.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету «Киево-Могилянська академія»
14. <http://www.osvita.org.ua/> – Освітній портал
15. <http://student.pp.ua/load> – Студентський портал України

16. <http://stadrada.com.ua/libonline> – Центральний юридичний портал України
17. <http://ukr-pravo.at.ua/> – Правовий портал
18. <http://www.nbu.gov.ua/nyub/journals.html>. – Наукова юридична періодика України
19. http://irbis-nbu.gov.ua/info_law.html – Юридичні інформаційні ресурси
20. <http://jurconsult.net.ua/> – Всеукраїнських юридичний портал